

результатів. Починаючи з 20-30-х років ХХ сторіччя у наукових працях О.Розмировича, П.Керженцева, П.Крепиша, Б.Карценбогена, Є.Сателя організація виробництва розглядається через створення і впровадження нової техніки, впровадження техніко-економічного планування, форми руху процесу виробництва в часі, що фактично формує менеджмент організації виробництва, тобто діяльність, спрямовану на досягнення певних передбачених цілей шляхом раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

На підставі пізнання сутності виробництва та організації виробництва та зважаючи на переміщення акцентів у напрямку останньої категорії, автор дотримується думки ряду науковців з приводу панівної ролі в економіці організації виробництва. Саме тому на сучасному етапі роль та ефективність виробництва в економіці розглядається через його організацію. Суттєвий вклад у розвиток сучасної теорії організації виробництва зробили такі вчені, як: Л.Д.Плоткін, О.К.Янушкевич, Н.І.Новицький, Г.Вьойе, У.Деринг, О.І.Волков, котрі інтенсивно розвивали теоретичні підходи до потокових методів, групового та автоматичного виробництва, організації процесу виробництва в часі, оперативного планування виробництва. Але треба підкреслити, що, незважаючи на велику кількість досліджень з даного приводу, дотепер не існує у науковій літературі однозначного трактування понять «організація виробництва» і «виробництво» та визначення вирішальної ролі в розвитку економіки одного з них.

Тому автор на підставі проведеного наукового дослідження й узагальнення концептуальних підходів до питань виробництва та організації виробництва вважає за доцільне сформулювати визначення цих категорій. Організація виробництва - це система факторів виробництва, яка взаємодіє через технологічні контури відтворення з метою досягнення поставлених цілей на підставі дії економічних законів, а виробництво - це процес виготовлення певної продукції або послуги. Виходячи з цих визначень, формується їх функціональне призначення, оскільки організація виробництва базується та поглинає категорію «виробництво».

Джерела та література:

1. Курочки А.С. Организация производства: Учеб. пособие. - К.: МАУП, 2001. - 216 с.
2. Плоткін Я.Д., Янушкевич О.К. Організація і планування виробництва на машинобудівельному підприємстві: Навч. видання. - Львів: Світ, 1996. - 352 с.
3. Новицький Н.І. Организация производства на предприятиях. Учеб.-мет. пособие. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 392 с.
4. Мірошник Л.Г. Економіка розвитку. - Суми: Університетська книга, 2000. - 450 с.
5. Прыкин Б.В. Технико-экономический анализ производства: Учебник для вузов.-М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. - 399 с.

***Ірина Кичко,
Віталіна Нічога***

МІСЦЕ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ РЕГІОНУ

Процес акумулювання заощаджень завжди був невід'ємною складовою частиною інвестиційного процесу, адже заощадження - це вагоме джерело інвестиційних ресурсів[1]. Світова практика свідчить, що заощадження саме приватного сектора є найважливішим джерелом фінансування економіки. Вони становлять вагомий чинник економічного зростання в періоди криз національного виробництва [2].

На сучасному етапі розвитку України зростання заощаджень населення набуває все більшого значення. При цьому виділяють економічні, фінансові, соціальні, політичні аспекти цього процесу. Економічне значення заощаджень полягає в тому, що вони дають потужні додаткові стимули до праці, збільшення її продуктивності, професійної якості[3]. Враховуючи те, що соціальний розвиток України супроводжується нагромадженням гострих проблем життєдіяльності, варто акцентувати увагу також і на соціальних наслідках процесу заощаджень.

Природу виникнення і потребу в заощадженнях широко вивчали економісти в різні

часи у багатьох країнах. Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили В.Беренс, Дж.Кейнс, І.Фішер, М.Фрідмен, Р.Солоу та інші. Вивчення моделей поведінки споживачів, розроблених цими вченими, дає можливість порівняти різні підходи в аналізі закономірностей споживання і природи заощаджень.

Природу заощаджень всебічно досліджували і радянські економісти. А.Н.Воронов, А.П.Гнутов, Г.С.Ткаченко, А.Я.Ілініч розглядали заощадження як невикористану на поточні споживчі потреби частину особистого доходу. Вони наголошували на трудовому характері заощаджень і акцентували увагу на мотивах утворення і формах існування останніх [4].

Дана проблема досить широко розглядається і колом вітчизняних науковців, серед яких варто виділити М.Савлука та М.Паламарчука. Так, М. Паламарчук детально досліджує ошадну справу як суспільну діяльність, пов'язану із заощадженням, накопиченням і використанням грошей. М.Савлук провів ґрунтовне дослідження питання зростання довіри населення як чинника ефективної банківської діяльності.

Тема заощаджень висвітлюється здебільшого тільки на загальнодержавному рівні, проте не буде зайвим проаналізувати місце та вплив заощаджень приватного сектора на соціально-економічний розвиток окремого регіону.

Предметом дослідження у розрізі даної статті, поряд із вивченням заощаджень як ресурсу фінансового ринку, є динаміка заощаджень населення Чернігівської області на рівні Чернігівського обласного управління ВАТ «Ошадбанк» та її вплив на активізацію інвестиційних процесів та вирішення головних соціальних проблем регіону.

На сьогодні населення Чернігівської області через слабкий розвиток фінансового ринку використовує банківські депозити як найдоступніший метод розміщення заощаджень [5]. Проте й цим інструментом населення буде користуватися лише за достатньої довіри до банківських установ. За її відсутності заощадження зберігатимуться у вигляді готівки чи спрямовуватимуться у тіньовий сектор, або ж будуть дробитися на декілька вкладів з метою зменшення ризику втрат у разі банкрутства чи ліквідації банку. Звісно, за таких умов ні про яке інвестування економіки не може бути й мови, адже з фінансового обороту випадатимуть величезні грошові ресурси, позбавляючи країну, зокрема регіон, стійкого джерела зростання.

Перевагою Ошадбанку як державної установи є те, що він здійснює фінансові відносини між державою і більшістю населення і тому заручається державною підтримкою, а саме - гарантування державою, як власником банку, виплати вкладів[6]. Поряд з цим ВАТ «Ошадбанк» - одна з найбільших фінансово-кредитних установ України, що надає повний спектр банківських послуг. За підсумками 2004 року, банк зберіг свої позиції в десятці провідних банків і залишився в числі лідерів за обсягом вкладів населення (станом на 01.07.2004 р., сума строкових депозитів фізичних осіб становила 1,13 млрд.грн.; найбільша сума строкових депозитів у Приватбанку - 3,32 млрд.грн.)[7].

ЧОУ ВАТ «Ошадбанк» на банківському ринку регіону як за кількістю вкладників, так і за сумою вкладень, посідає провідне місце. Згідно з річним звітом ЧОУ ВАТ «Ошадбанк» на долю обласного управління припадає 13,7% загальної суми депозитів області. При цьому підтверджується фінансове значення заощаджень, адже відбувається формування одного із основних джерел надходження коштів на фінансовий ринок.

Аналіз депозитних операцій банку свідчить про те, що залишки заощаджень фізичних осіб за рік зросли на 4542,9 тис. грн. і на 01.01.2005 р. досягли 79921,8 тис. грн., що становить 79,0% від усіх залучених коштів. При цьому вклади до запитання збільшилися на 3025,5 тис. грн. і на 01.01.2005 р. становили 52938,4 тис. грн., а строкових - на 1517,4 тис. грн. і досягли 26983,3 тис. грн. При цьому переважають довгострокові депозити, частка яких - 17110,5 тис. грн. Простежується стійка тенденція до зростання вкладів населення до ошадних установ Чернігівської області, адже за період з 01.01.2005 р. до 01.11.2005 р. їх обсяг збільшився на 49251,7 тис. грн. і на 01.11.2005 р. становив уже 129173,4 тис. грн. При цьому приріст за поточними вкладами досяг 41075,1 тис. грн., а за строковими - 8176,6 тис. грн. Станом на 01.11.2005 р., вклади в національній валюті становили 122312,1 тис. грн., їх приріст з 01.01.2005 р. - 48621,3 тис. грн., а в іноземній валюті - 68613 тис. грн., приріст відповідно - 630,3 тис. грн.

На залучення коштів у 2004 році значний вплив мали ажіотажні настрої населення протягом листопада-грудня. Незначний відтік вкладів населення, спричинений попитом на готівкові кошти, було призупинено напередодні 2005 року. На сьогодні ж ці процеси стабілізувалися і намітилися позитивні зрушення у системі банківських вкладів, на що в першу чергу вплинуло зміцнення довіри населення до банківської системи в цілому.

Це підтверджує можливість впливу політичних подій на структуру та динаміку заощаджень.

Якщо порівнювати показники діяльності ЧОУ ВАТ «Ощадбанк» з консолідованими показниками ВАТ «Державний ощадний банк України», то залишки заощаджень фізичних осіб в установах банку зросли за рік на 16,6 млн. грн. і на 01.01.2005р. становили 3459,7 млн. грн., причому залишки поточних вкладів зменшилися на 9,5 млн. грн. і на 01.01.2005 р. сягали 2296,8 млн. грн., а строкових - збільшилися на 26,1 млн. грн. і становили - 1162,9 млн. грн. [8].

Вирішення соціальних та економічних проблем регіону значною мірою залежить від ефективності діяльності банків. Оскільки вони є основними фінансово-кредитними установами, то здійснюють інвестування економіки в основному через систему кредитування суб'єктів господарювання. З цього погляду доцільно проаналізувати діяльність банків за кредитними операціями.

Обсяг кредитних вкладень Ощадбанку зріс у порівнянні з попереднім роком на 17967 тис. грн. і на 01.01.2005 р. становив 68509 тис. грн. На загальнодержавному рівні Ощадбанк надав на 2829352 тис. грн. кредитів, або на 9% більше порівняно з 2003 роком, а саме - на загальну суму 33968227 тис. грн. Це очевидно, адже інтенсивніший ріст вкладів населення регіону вплинув на збільшення ресурсної бази банку (вклади фізичних осіб є основною частиною пасивів Ощадбанку), а звідси - на нарощення кредитних ресурсів.

Станом на 01.01.2005р. кредитні вкладення всієї банківської системи Чернігівської області на соціально-економічний розвиток регіону становили 955 млн. грн. (1,1% всіх кредитних ресурсів економіки України) [9]. Таким чином, на долю Ощадбанку припадає близько 7% загального обсягу кредитів суб'єктам господарювання в області.

Структура кредитів ЧОУ ВАТ «Ощадбанк» за видами економічної діяльності відображена в таблиці 1.

Таблиця 1
Структура кредитів Ощадбанку за видами економічної діяльності станом на 01.01.2005 року

(тис. грн.)

Вид економічної діяльності	01.01.2004 р.	Питома вага (%)	01.01. 2005 р.	Питома вага (%)
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	20559	40,68	19316	28,19
Добувна та обробна промисловість	407	0,81	0	0,00
Харчова промисловість	82,15	16,25	9584	13,99
Металургія	136	0,27	230	0,34
Видавнича справа, поліграфічна промисловість, відтворення друкованих матеріалів П	149	0,30	149	0,22
Гумова та пластмасова промисловість	80	0,16	80	0,12
Громадська діяльність	36	0,07	100	0,15
Діяльність у сфері відпочинку і розваг, культури та спорту	231	0,46	686	1,00
Кредити, надані фізичним особам	13920	27,54	33711	49,21
Інші види	6809	13,46	4653	6,78
Усього	50542	100,0	68509	100,0

* За даними Річного звіту ЧОУ ВАТ «Ощадбанк»

Таким чином, незважаючи на зменшення обсягу кредитування деяких галузей виробничої сфери, спостерігається тенденція до росту кредитування окремих галузей невиробничої сфери (громадська діяльність, діяльність у сфері відпочинку, розваг, культури та спорту) та кредитування фізичних осіб.

У цілому, банк надав на розвиток сільського господарства кредитів на суму 19316 тис. грн. станом на 01.01.2005 р., або 28,19 % від усього обсягу кредитних вкладень. Проте на 01.01.2004р. ця цифра становила 20559 тис. грн. (40,68%). Отже, спостерігається

зменшення як у абсолютному, так і у відносному вираженні даних кредитів. На 01.01.2005р., порівняно з попереднім роком, обсяг кредитних вкладень збільшився у харчову, металургійну промисловість, взагалі не кредитувалися галузі добувної та обробної промисловості, не змінилися вкладення у видавничу справу, гумову та пластмасову промисловість (149 тис. грн. і 80 тис. грн. відповідно).

Кредитні вкладення Ощадбанку у громадську діяльність та діяльність у сфері відпочинку, розваг, культури та спорту збільшилися за рік на 64 тис. грн. та 455 тис. грн. відповідно і на 01.01.2005 р. становили 100 тис. грн. та 686 тис. грн. (станом на 01.01.2005 р. - 0,15% та 1% відповідно від обсягу кредитів). Відбулося зниження порівняно з 2003 роком кредитів у сферу послуг.

Найбільше ж у структурі кредитів за видами економічної діяльності ЧОУ Ощадбанку займають кредити, надані фізичним особам. Вони становлять 33711 тис. грн. (49,21%) станом на 01.01.2005 р., що на 19791 тис. грн. більше, ніж у попередньому році.

Аналіз економічного становища регіону свідчить, що обсяги виробництва сільського господарства Чернігівської області порівняно з 2003 роком зросли на 16,9%, у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності - на 43,0%, у господарствах населення - на 4,1%.

Промисловими підприємствами за рік вироблено продукції на 9,9% більше, ніж у 2003 році. Приросту досягнуто на підприємствах добувної (на 12,5%) та обробної (на 10,3%) промисловості. Підприємствами сфери послуг та їх структурними підрозділами в 2004 році вироблено послуг на замовлення споживачів на загальну суму 624,3 млн. грн. проти 518,7 млн. грн. у 2003 році. Найбільша частка, як і рік тому, припадає на послуги пошти та зв'язку (31%), транспорту (28%).

За підсумком, фінансовий результат суб'єктів господарювання від звичайної діяльності до оподаткування всієї сукупності підприємств області за 2004 рік становив 173,0 млн. грн. Прибуток одержали 63,4% загальної чисельності підприємств [10].

При вирішенні соціальних проблем регіону Ощадбанк приносить населенню додатковий дохід, забезпечує страхову захищеність сімейних господарств від форс-мажорних обставин, підвищує якість задоволення потреб населення, що пов'язано з появою нових товарів і послуг вищої якості за період зберігання заощаджень.

У 2004 році номінальна заробітна плата одного штатного працівника області становила в середньому 438 грн. за місяць (у 2003 р. - 342 грн.). Сума несплаченої заробітної плати працівникам діючих підприємств становила на 1 січня поточного року - 9,6 млн. грн. Станом на 1 січня 2004 р. її розміри зменшилися на 46%. Найбільша заборгованість спостерігалась у промисловості (51,5% від загальної суми) та в сільському господарстві (26,6%).

Чисельність громадян, які отримали статус безробітних, на початок 2004 р. становила 26,2 тис. осіб, що на 1 тис. осіб (3,7%) менше, ніж на початок 2004 р. Кількість же наявних населення Чернігівської області на 1 січня 2005 р. становила 1187,7 тис. осіб.

Динаміка доходів та витрат населення регіону відображена в таблиці 2.

Таблиця 2

Доходи та витрати населення Чернігівської області (млн. грн.)

	2001	2002	2003	2004
Доходи	3776	4298	5050	6136
Заробітна плата	1384	1607	1963	2232
Прибуток та змішаний дохід	962	1039	1173	1407
Доходи від власності, одержані	109	123	135	144
Соціальні допомоги, інші одержані поточні трансферти	1321	1529	1779	2353
Витрати та заощадження	3776	4298	5050	6136
Придбання товарів та послуг	3119	3250	3767	4606
Доходи від власності, сплачені	1	2	11	23
Поточні податки та доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	185	237	308	299
Нагромадження нефінансових активів	38	13	109	101
Приріст фінансових активів	433	796	855	1107
Наявні доходи	2962	3419	3690	4863
У розрахунку на одну особу, грн.	2376,7	2769,2	3256,6	4061,9
Реальні наявні доходи, відсотків до попереднього року	-	118,4	110,3	111,0

* Джерело: Статистичний щорічник «Чернігівщина-2004»

Наведені дані таблиці 2 показують, що доходи населення збільшилися за рік на 1086 млн. грн. і досягли у 2004 р. 6136 млн. грн. Нагромадження нефінансових активів зменшилися на 8 млн. грн., але приріст фінансових активів становив 1107 млн. грн. у 2004 р., порівняно з 855 млн. грн. у 2003 р. Наявні доходи у розрахунку на одну особу збільшилися на 805,3 грн. порівняно з 2003 р.

Аналіз роботи господарського комплексу області у 2004 р. свідчить про закріплення позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку. І хоча наявних банківських депозитів поки що недостатньо для інвестиційних потреб економіки регіону, можна спрогнозувати, що й надалі відбуватиметься приріст вкладів населення у банківську систему, зокрема в установи Ощадбанку.

Як висновок можна зазначити:

1) за рахунок зростання пасивів банківського сектора Чернігівської області, зокрема Ощадбанку, відбувається формування заощаджень - одного із основних джерел надходження коштів на фінансовий ринок регіону;

2) серед причин нарощення темпів розвитку виробничих і невиробничих галузей регіону є збільшення кредитів, наданих фінансово-кредитними інститутами;

3) стрімке зростання заощаджень населення в ЧОУ ВАТ «Ощадбанк» дало можливість підвищити обсяги кредитування фізичних осіб та таких галузей, як харчова промисловість, металургія тощо;

4) враховуючи зміну акцентів у фінансово-бюджетній політиці, направлених на активізацію пошуку спеціальних джерел фінансування невиробничої сфери, важливою є тенденція до росту кредитування галузей невиробничої сфери (громадська діяльність, діяльність у сфері відпочинку, розваг, культури та спорту);

5) соціальним аспектом заощаджень банківської системи Чернігівської області є отримання додаткового доходу, підвищення страхової захищеності фізичних осіб від непередбачених обставин, покращення якості задоволення потреб населення;

6) стабілізація попиту і пропозиції на фінансовому ринку, збільшення притоку фінансових ресурсів порівняно з їх відтоком свідчить про підвищення довіри населення до фінансово-кредитних установ і підтверджує політичний аспект заощаджень.

Джерела та література:

- 1 Мельник О. Заощадження населення як джерело інвестицій // Банківська справа. - 1999. - № 3. - С. 66 - 67.
- 2 Кожель Н. Основні тенденції змін у структурі вкладів на українському депозитному ринку як свідчення зміцнення довіри до банків // Вісник НБУ. - Листопад 2004. - С. 43-45.
- 3 Савлук М. Грошові заощадження населення як ресурс фінансового ринку // Роль грошових заощаджень населення в розбудові економіки України. - К.: КНЕУ, 2002. - С. 8-15.
- 4 Перекуємо заощадження на інвестиції // Фондовий ринок. - 2000 р. - № 26. - С. 2-4.
- 5 Савлук М. Довіра населення як чинник ефективної банківської діяльності // Вісник НБУ. - Серпень 2003. - С. 8 -10.
- 6 Паламарчук М. Ощадній справі - масштабність і ефективне функціонування // Банківська справа. - 1998. - № 2. - С.3 - 7.
- 7 Бюлетень НБУ. - 2004. - № 8. - С. 25 - 26.
- 8 Державний Ощадний Банк України. Річний звіт. - 2004. - 36 с.
- 9 Бюлетень НБУ. - 2005.- № 9.- С.74 -120.
- 10 Статистичний щорічник «Чернігівщина-2004». - Чернігів: Держкомстат України, Головне управління статистики у Чернігівській області. - 490 с.

Володимир Іванець

●

КОНЦЕПЦІЯ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ ЗАГРОЗ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Концепція визначає систему поглядів на проблему впливу зовнішніх і внутрішніх факторів загроз на систему безпеки підприємства на різних рівнях та етапах виробничої діяльності, а також на діяльність механізму забезпечення безпеки, формування політики